

АЛЕКСАНДЪР ГРИН КАПИТАН ДЮК

Превод от руски: Елка Хаджиева, —

chitanka.info

I

Рано сутринта в малката зеленчукова градина до една от къщите на братството Небесносините братя, сред цъфналите вече картофи, насадени в прави редове, излезе четиридесет — четиридесет и пет годишен човек с плетена жилетка, моряшки сукнени панталони и черна, приличаща на кюнец шапка. Грамадната му десница стискаше лъскава желязна лопатка. Той вдигна очи към небето, измърмори утринната си молитва с напълно съкрушено сърце и се зае да окопава картофите. Непохватно, но с въодушевление забиваше непривичното за него сечиво досам корените на картофите, от което невидимо, под пръстта, младите, внимателно пазени грудки се накълцваха на дребни парчета. Най-после реши, че за днес е направил достатъчно за спасение на душата си, поседна до оградата, обрасла с орлов нокът и шипкови храсти, и по навик пхна ръка в джоба за лулата си. Но се усмихна горчиво и укорително, понеже си спомни, че още оня ден сам счупи лулата си, разсипа тютюна и даде тържествена клетва да избягва всякакви мирски съблазни, помрачаващи душата.

— Така, така, Дюк — рече си той, — далеч си ти от просветлението, щом неразлепил още очи, вече те тегли към дяволското растение. Не, изтезавай се, пости и се смири и да не си посмял дори да си спомняш за месо например. Ама все пак страшно ми се яде. Кокът... хм... правеше хубав сос в казана. — Дюк яростно заби лопатката в земята. — Животинската храна е греховна и сега се чувствам значително по-добре, като се храня по вегетариански. Да! Ето че иде старшият брат Варнава.

Изад къщата излезе висок, мършав човек с очила на патешкия нос, с прави, разпилени по яката червеникави коси, бръснат като актьор, сгърбен и дългокрак. Шапката му имаше същия фасон като на Дюк с тази разлика, че отстрани върху периферията ѝ блестеше нещо подобно на небесносини пера. Варнава носеше черен, закопчан догоре сюртук, обуца с дебели подметки и черни панталони. Като видя

застаналия с лопатката Дюк, той отдалеч закима с глава, вдигна очи към небето и събра длани в знак на радостно умиление.

— Радвам се и тържествувам! — завика Варнава с писклив глас. — Утринната светлина те приветствува, скъпи брате, за богоугодния ти труд. Защото казано е: „С пот на челото ще вадиш своя хляб.“

— Много камъни има — измърмори Дюк и протегна тежката си лапа към тънките криви пръсти на Варнава: — Поработих малко тук, както ме съветвахте да правя всяка сутрин за очистване на помислите.

— И за укрепване на духа. Похвално, похвално, скъпи братко. Кълновете на божията благодат несъмнено ще изтласкат лека-полека от тебе адската пяна и греховните земни желания. Как прекара нощта? Изкушаваше ли нещо твоя дух? Седни да си поговорим, брате Дюк.

Варнава разпери полите на сюртука с крайчетата на пръстите си и предпазливо приседна на тревата. Дюк тежко се отпусна до него върху един мравуняк. Варнава съсредоточено изучаваше лицето на новака, винаги навъсеното му смръщено чело, под което бляскаха малки, добродушни очи, умеещи, когато потрябва, студено и страшно да потъмняват, упоритата му уста, дебелиите бузи, дебелия нос, изгризаните при постоянния махмурлук попрошарени мустаци и властния израз на брадата.

— Какво има да говорим — печално обясняваше Дюк, почуквайки с лопатката. — Аз сигурно съм окаян грешник. Снощи, като си легнахме, дълго време се въртах. Не ми се спи; дяволски ми се пушеше и... знаете, такова... когато нямам тютюн, толкова слюнки ми се събират в устата, че се разсипвам да плюя. Та плювах, плювах, докато най-накрая съм заспал. И сънувам, че Куркул задрямал на вахтата, и то къде? — към пролива Касет, а там, ако знаете, има такива рифове, че направо казано, малко ще му бъде на тоя безделник да го обесят, но понеже е глупав, само го треснах с въжето по тиквата. Но този мръсник...

— Брате Дюк! — укорително въздъхна Варнава. — Кха! Кха!...

Капитанът клюмна нос и бързо закри с ръка устата си.

— И за „Мариана“ си спомних сутринта — тихо прошепна той. — Мислено я нацелувах цялата от римовете до клотиците. Прощавай, „Мариана“, прощавай! Обичах те. Ако съм забравил да сменя кливера, прости ми — запих се с търговския посредник. Не ме съблазнявай, „Мариана“, със спомени. Да не си посмяла да ми се присънваш! Едва

сега разбрах, че спасението на душата е по-важно от търговията с риба и ябълки... Да. Извинете ме, брате Варнава.

Изплакал това на глас, с малко смешна може би, но искрена скръб, капитан Дюк измъкна раирана кърпа и шумно, рязко се изсекна. Варнава сложи ръка на рамото му.

— Брате мой! — каза той проникновено. — Откажи се от безполезни и вредни фантазии. Огледай се наоколо. Къде има мир и покой? Тука! Измъчената душа вижда ето тези нежни птички, славещи бога, пеперудите, които са истинската мъдрост на висшето творчество, и плодовете на земята, поливани от потта на благочестивите... Над главата ти е ясното небе, където плават небесните кораби-облаци, и тих вятрец облъхва разстроеното ти лице. Сън, молитва, покой, труд. А твоята „Мариана“ е символ на корист, завист, скандали, пианство и пушене, разврат и псувни. Не е ли по-добре, брате мой, да продадеш този наситен с човешка горделивост кораб, за да не смущава твоята душа, приближила се до спасението, а парите да внесеш в текущата сметка на нашето братство, където разумната им употреба ще ти донесе материална и духовна полза?

Дюк жално се усмихна.

— Добре — каза той пряко сили. — Да върви всичко по дяволите! Щом трябва да я продам, ще я продам!

Варнава стана с достойнство, поглеждайки снизходително капитана.

— Тук всичко се върши по доброволното желание на братята. Оставям те, и други чакат моето внимание.

II

В десет часа сутринта, като направи още някои поразии в картофената градина, Дюк се оттегли в малката дървена къща, едната половина на която — широка празна стая с нарочно груби мебели — Варнава беше предоставил на него, а в другата продължаваше да живее той. Братството Небесносините братя беше доста голямо село с порядъчно голяма площ земя и гори. Членовете му живееха различно: ергените — на групи, женените — отделно. Според Варнава капитанът, който бе подложен на проверка, трябваше да прекарва това време изолиран, за което помагаше и това, че имаше парички, а паричките навсякъде дават право на известен комфорт.

Силно късоглед сипаничав момък отвори вратата; носеше от стаята на Варнава закуска за Дюк — канче мляко и парче хляб. Скръстил смирено ръце на гърди, момъкът си излезе заднишком, като кривеше лице, а капитанът помириса ядосан млякото и хвърли мрачен поглед към хляба. Тази храна не му беше по вкуса; но твърдо решил да се оттегли от грешния свят, набързо излапа закуската и отвори Библията. Преди да се залови да чете, свенливо помечта за великолепните бифтеци с пържен испански лук, каквито кокът Сигби умееше божествено да прави. Дюк си припомни и синята стъклена чашка, която погалваше умилно с благодарен поглед, а после бавно я пресушаваше, като поглаждаше корема си и шумно въздъхваше от удоволствие. „Каква сила има врагът на човешкия род!“ — помисли си Дюк, усетил съвсем осезателно в устата си призрака на лют тютюнев дим. Позавъртя глава, за да не мисли за забранени неща, отвори Библията на онова място, където се описва убийството на Авел, прочете го, здраво стисна устни и в недоумение спря замислен.

„Авел е ходил без нож — това е ясно — разсъждаваше той, — иначе можеше да удари Каин с глава в корема, да го събори и да му забие ножа в слабините. Чудно ми е също, че не са обесили Каин. Изобщо — неприятна история.“ Прелисти половината книга и попадна на мястото, където се описваше бягството на Авесалом. Това, че

човекът си заплел косата в клоните на дървото, отначало го разсмя, а после го ядоса. „Да беше кръцнал косата си с ножчето — каза Дюк, — и щеше да избяга. Чуден човек!“ Но затова пък много му хареса поведението на Ной. „Синовете му са били телета, а старецът е юнак“ — заключи той, но тутакси разбра, че е изпаднал в грях, и подпря тъжно главата си с ръка, загледан през прозореца, зад който се виеше лентата на коларския път. В това време иззад перваза се подаде нечие изплашено, смътно познато лице.

— Кой дявол зяпа там? — закрещя капитанът.

Притича до прозореца, наведе се и погледна надолу.

В копривата, клекнали, се бяха притаили двамина, вдигнали нагоре молещи очи: готвачът Сигби и морякът Фук. Готвачът държеше между коленете си големичка бохча с нещо тайнствено, а Фук, тъжно подпрял брада с длани, гледаше през сълзи Дюк. И двамата бяха здравата изпотени, прашни от глава до пети, личеше си, че са дошли пешком.

— Какво значи това! — кресна капитанът. — Откъде цъфнахте тук? Я как са се разположили. Стани!

Фук и Сигби смъкнаха баретите си и мигновено се изпънаха пред прозореца.

— Сигби — развълнува се капитанът, — нали казах да не ме безпокоите повече. Оставих ви писмо, вие четохте ли го?

— Да, капитане.

— Цялото ли го прочетохте?

— Цялото, капитане.

— Колко пъти го четохте?

— Двадесет и два пъти, капитане, а и двадесет и трети за екипажа на „Морски змей“ — бяха ни дошли на гости да го чуят.

— Разбрахте ли писмото?

— Не, капитане.

Сигби въздъхна, а Фук избърса мигащите си очи с ръкава на фланелата.

— Как така да не сте го разбрали? — загърмя Дюк. — Вие сте тъпи глупаци, гнили шамандури, скитници, къде е писмото? Казано ли е там, или не, че аз желая да се спася?

— Казано е, капитане.

— Е?

Сигби измъкна от джоба си листчето и зачете на глас, като изтърва бохчата и тя издрънча в копривата:

— „Отнине и во веки веков, амин. Живях аз, братлета, лошо и страшно е да се помисли, бях същински езичник. Тупах някои от вас, макар че и досега не знам кой отмъкна новия брезент. Пък и сам аз се бях отдал на ужасяващо развратно поведение и стигнах до пълно помрачаване на съвестта. По тази причина се оттеглям от света на съблазните в тихото убежище на брат Варнава, за да пречистя духа си. Прощавайте. Стойте си на «Мариана» и да не сте посмели да взимате товари, докато не ви съобща какво да правите по-нататък.“

Капитанът се усмихна самодоволно — това писмо, съчинено с голям труд, той смяташе за чудесен образец на красноречива убедителност.

— Да — каза с въздишка, — да, възлюблени братя мои, аз срещнах достоен човек, който ми откри колко е опасно да попаднеш в лапите на дявола. Какво дрънчи в бохчата ти, Сигби?

— За вас го взехме — уплашено прошепна Сигби, — това, капитане... е студен грог, капитане, и... канче... значи...

— Виждам, че ми желаете гибелта — горчиво заяви Дюк, — но по-скоро ще напъхам тоя грог в гърлата ви, отколкото аз да го изпия. Та така, излязох от кръчмата, седнах на един камък и заплаках, сам не зная защо. И държех в ръка не помня колко жълтици. И се унесох. И тогава дойде един свят човек и започна да говори, да говори. Сърцето ми се разтопи от думите му, реших да се покая и да дойда тук. Защо не влязохте през вратата, дяволи недни?

— Крийт ви, капитане — каза дългунестият Фук, — все викат, че нямамо такъв. Пък ни и спипа оня с панделката на шапката, когото някои са видели с вас по-онази вечер. Та той ни и прогони. Отчаяни обикаляхме тук около селото, ама Сигби ви съгледа през прозореца.

— Не, всичко е свършено — мрачно заяви Дюк, — аз не съм ваш и вие не сте мои.

Фук заплака с глас, Сигби звучно заподсмърча и се намуси. Капитанът взе да пощипва мустаци, като мигаше нервно.

— Е, какво има на „Мариана“? — рязко попита той.

— Всички се изпонапиха от мъка — рече Фук като се секнеше, — трети ден пият, пропиха сандъците. Идва посредникът, имал изгоден товар за вас — бързо развалящи се плодове; псува наляво и

надясно. Куркул въобще избяга, а Бенц спи на вашата койка, във вашата каюта, и казва, че вие не сте капитан, а куче.

— Как така куче? — каза Дюк, побледнял от ярост. — Как така куче? — повтори той, като се надвеси през прозореца към уплашените моряци. — Ако аз съм куче, то Бенц какво е? А? Какво е, питам ви!? Парцал е той, мръсен пар-р-цал! Така, значи?! Няма два дни, откакто съм ви напуснал, и вас ви засърбяха езиците да ме ругаете, а? А може и ръцете? Сигби, и ти, Фук, махайте се оттука! Вземете си дяволската бохча. Не ме изкушавайте! Изчезвайте! Скоро ще продам „Мариана“, а вие плавайте на което си искате корито!

Дюк закри очи с ръка. Хубавичката „Мариана“ като жива се поклащаше пред него и блестеше с новите си мачти. Капитанът скръцна със зъби.

— Непременно да почистите и проветрите трюмовете — каза той с въздишка, — да боядисате клюзовете и камбуза, а и да подредите както трябва каютата на помощник-капитана. Зная какъв ви е редът там, че и фенер не можеш намери. После закарайте „Мариана“ в дока и я насмолете. Ако е необходимо, закалафатайте палубата. Кажете на Бенц, че аз, смиреният брат Дюк, му прощавам. И помнете, че виното е гибел, бойте се от него, деца мои. Сбогом!

— Ама, капитане — каза слисаният от всичко видяно и чуто Сигби, — вие, значи, преминавате, така да се каже, в друго ведомство? Добре, всичко да върви по дяволите. Фук, да тръгваме, Фук, кажи благодаря на *тоя* капитан.

— За какво? — невинно се осведоми капитанът.

— За това, че ни зарязахте. И то след като аз ви служих пет години, а някои и повече! Нищо, благодаря. Да вървим, Фук.

Фук вдигна бохчата и двамата, без да се обръщат назад, с решителни крачки се отдалечиха към близката горичка — да пийнат и похапнат. Щом те се скриха, Варнава се появи на вратата на стаята с вдигнати нагоре очи и с ръце, тържествено протегнати напред към смутения капитан.

— Аз чух всичко, о, брате мой — пропя той в речитатив, — и се радвам на победата, която удържахте над себе си.

— Да, ще продам „Мариана“ — покорно заяви Дюк, — тя ми пречи, момчетата идват да се оплакват.

— Бъди твърд и дерзай — каза Варнава.

— Двадесет взела при пълен вятър! — въздъхна Дюк.

— Какво казахте? — не разбра Варнава.

— Казвам, че много бърза беше тя, „Мариана“, и кормилото слушаше добре. Да, да. И четиристотин тона.

III

Моряците седнаха на една могила, обраснала с изтравниче и вранско око. Прохладната сянка на храстите трептеше по унилите им и разстроени лица. Фук, по-хладнокръвен и прозаичен, не мислеше да предприеме никакви постъпки след казаното от капитана, но саркастичният, нервен Сигби не се успокояваше така лесно, не можеше да се помири с действителността. Като развързваше отхвърлената от капитана бохча, той не спираше да ругае Небесносините братя и да нарича капитана с подходящи за случая имена, като кекава морска свиня, побъркан мухльо и други такива.

— Ето баница с месо — каза Сигби. — Хубава баничка, честна дума. Каква коричка! Като позлатена. А ето бутчето, Фук; щом капитанът се гнуси от нашата гощавка, ще я изядем сами. Грогът се е стоплил, но ние ще го изстудим в близкото поточе. Да, Фук, настанаха черни дни.

— Жалко, добър капитан беше — каза Фук. — Наистина, капитан на място. Тежичка му бе ръката, да; пък и много-много не си мереше приказките, ама нищо излишно не ни караше да правим.

— Не като на „Сатурн“ или „Клавдия“ — добави Сигби, — там и да няма работа, непременно ще те накарат да чоплиш нещо. Ако ще кълчища чепкай.

— Свикнали си бяхме с него.

— Сухарите пресни, месото прясно.

— Болен няма да уволни.

— Какво да се говори!

— Е, да похапнем!

Започнаха с баницата и свършиха с бутчето, като оглозгаха кокала. Най-накрая го запратиха в храстите и се заловиха с изстудения в извора грог. Когато голямата глинена кана олекна, а Фук и Сигби натежаха, но се развеселиха, готвачът каза:

— Приятелю Фук, все пак не ми се вярва такъв моряк като нашия капитан да измени на родината си. Свикнал е той с морето. То

го е хранило, хранило е и нас, храни и ще храни мнозина. Разума си е загубил капитанът. Да го измъкнем от Небесносините братя.

— Какво ще измъкваме от тях — процеди Фук, — когато те разум нямат.

— Не разум, а капитана.

— Трудничко ми се види, скъпи кок.

— Не — възрази Сигби, — и аз не зная наистина как да постъпим и не бих се решил да измисля нещо. Но знаеш ли какво? Хайде да попитаме стария Билдер.

— Откъде накъде пък него! — възрази Фук — Какво ще ни помогне Билдер?

— Той е врял и кипял в тия работи. Поскитай се, мили мой, седемдесет години по моретата, па ще видиш как всичко ще знаеш. Той — Сигби погледна тайнствено, — той, Билдер е бил и пират... на младини, да, здравата е грешил... шт!... — Сигби се прекръсти. — Плавал е на кораба на Летящия холандец.

— Лъжеш! — уплашен каза Фук.

— Да падне тоя бор на главата ми, ако лъжа. Аз лично съм видял на рамото му червения печат, който, разправят, удряли духовете на Летящия холандец, а тия духове са без глава и, значи, без очи; затова не могат да стоят на кормилото и винаги им трябва кормчия от нашего брата.

— М-да... хм... тпру... поспри... Билдер... Аха, значи, в Корабните гробища?!

— Да, там, току зад доковете.

— Вярно бе — ободри се Фук. — Може той да го склони да не продава „Мариана“. Жалко ще е, корабчето си го бива.

— Пък и е обидно — през сълзи каза Сигби — наш е той, тоя нещастник Дюк, наш другар, дяволът морски. Какво ще правим без него, къде ще се дяваме? На шлеп ли? Сега е разгарът на навигацията, по всички кораби екипажите са попълнени; или може би си съгласен да се бърхтиш като юнга?

— Аз? Юнга?

— Тогава ясно. Хайде при стареца Билдер. Ще приплачем, в краката му ще паднем: помогни ни, стари разбойнико!

— Да вървим, старче!

— Да вървим, старо!

И двамата здрави мъжаги, които нежно се наричаха „старчета“, прегърнати напуснаха могилата, като подхванаха с фалшиви, но въодушевени гласове:

*Да ви кажем позволете
как платното да сберете,
в буря как платното да сберете,
да сберете.
Тук на салинга скочете,
мокрите въжа вземете,
ах, вземете.*

IV

Билдер, или Морския вехтошар, както го наричаше цялото пристанище, от последния ваксаджия до елегантните командири на военните кораби, вече дълги години беше здраво заседнал в Зурбаган, заселил се в пясъчната, изоставена част на пристанището, известна под името Корабните гробища. Те бяха нещо като бунище за стари, разнебитени, купени за материала платноходи, шлепове, лодки, баркаси и параходи, предимно буксирни. Тези печални останки от някогашни смели и бурни плавания заемаха площ не по-малка от две квадратни версти. В разсъхналите се кърми, в пробитите трюмове, където свободно се разхождаше вятърът и се лееше дъждовната вода, в жално скърцащите от старост капитански каюти нощем намираха подслон пристанищните парии. Тук процъфтяха странни занаяти и поминъци... Билдер беше избрал професията на морски вехтошар. На малка платноходка с неголяма канджа, привързана на дълго въже, той сновеше по цели дни из Зурбаганското пристанище, като извличаше с канджата от дъното захвърлени вещи, после ги сортираше и ги продаваше на прекупчиците. Освен това играеше и ролята на оракул, предсказваше времето, щастливите за отплаване дни, успешно намираше краденото и откриваше крадеца с помощта на решето. Контрабандистите го боготворяха, Билдер им посочваше потайните места, където да разтоварят и товарят. Въпреки всички тези допълнителни занятия той пак беше беден като черковна мишка.

Прозрачният ден гаснеше и слънцето се заравяше в хълмовете, когато Фук и Сигби с пресъхнали от жегата езици нагазиха в мочурливия пясък на Корабните гробища. Заобикаляше ги тишина, дълбоката тишина на миналото. Вечерният тътен на пристанището едва долиташе тук като слабо, безсилно ехо, напомнящо звънтеж в ушите; само от време на време пронизителен вой на сирена от заминаващ параход настигаше двамата пешеходци или случайно долетяла чайка плачеше и се кискаше над счупените мачти на мъртъвците, докато вечната лакомия и апетитът ѝ за риба не я

притегляха обратно към живата повърхност на вълните. Сред останките на шлепове и бригове, напомнящи с оголените си греди чудовищни скелети на риби, тук-там надничаше полузасипана от пясъка кърма с вълнуващ сърцето надпис от олющени и изпаднали букви. „Надеж...“ — прочете Сигби на едно място, на друго — „Победител“, а още по-нататък — „Ураган“ и „Смели“... Навсякъде се търкаляха дъски, парчета от обшивка, скъсани корабни въжета, умрели кучета и котки. Проходите между полуизгнилите кораби приличаха на своеобразни улици, без стени, само със завои и ъгли. Безформени дълги сенки се кръстосваха по белия пясък.

— Май че е тук — каза Сигби, като се спря и огледа. — Не се вижда пушекът от Билдеровия дворец, а без пушека май съм позабравил. Тук е като в гора... Хей!... Няма ли някой? Хей! — Последните думи той не извика, а изрева и не без резултат: на пет-шест крачки изпод една преобърната, разпукана лодка се подаде чорлава глава с отпечатани върху лицето приятни размишления и брада, поддържана доста нехайно.

— Вие ли викахте? — любезно се осведоми главата.

— Аз — каза Сигби, — търся оня магьосник Билдер, забравих къде му е замъкът.

— Хубав глас имате — заяви главата и се поклати, — гръмлив глас, такъв един конски. В лодката ми заеча като в бъчва.

Сигби рече да се обиди и поемаше вече въздух, за да отвърне с достойна за неговото самолюбие язвителност, но Фук го дръпна за ръкава.

— Сигби, ти разбуди човека — каза той, — погледни колко сламки, пух и клечки има в косата му; да не ти дава господ да се събудиш от собствения си вик.

После морякът се обърна към главата и продължи:

— Покажете ни, драги, ако знаете, колибата на Билдер. А тъй като нищо по света не се върши даром, вземете за спомен тази регалия. — И той хвърли към брадичката на главата една медна монета. Тутакси изпод лодката се подаде ръка и захлупи подаръка.

— Вървете... по посока на кила на тази лодка, под която лежа — каза главата, — а после ще срещнете един дол, през него е прехвърлена греда...

— Аха! Ще минем през дола — кимна Фук.

— Може, ако обичате да се връщате. Като стигнете дола, не го преминавайте, а вземете вляво и вървете по брега. Там ще видите висок пясъчен гребен, зад него живее старецът.

По указанията на главата приятелите скоро стигнаха до пясъчния гребен и Сигби, познал мястото, хич не можеше да си обясни защо веднага сам не намери известната на всички площадка. Най-после готвачът реши, че „умът му не е бил в ред“ заради „тоя отстъпник Дюк“ и поведе моряка към ниската врата на колибата, която носеше поетичното название: „Дворец на Билдер, Краля на морските вехтошари“, както гласеше надписът, направен с горена коркова тапа върху парче корабно платно, заковано под стряхата.

Оригиналната сграда много напомняше постройките на сегашните футуристи както по разнообразието на материала, така и по безцеремонността в разположението. Главният корпус на „двореца“, с изключение на едната му стена, именно тази, на която беше вратата, представляваше равно отрязана с трион кърма от стар галиот, кърма без палуба, защото Билдер, нямайки сила да преобърне кърмата нагоре с кила, бе направил един вид куполообразен покрив, подобен на термитов мравуняк, тъй че всичко, взето изцяло, грубо напомняше отхапана от едната страна ябълка. Целият ефект на сградата беше в допълнително направената стена, която по групи на материалите бе съставена от:

- 1) дъски, парчета греди, върбови кошнички, празни сандъчета;
- 2) клинове, счупен умивалник, кофи, консервни кутии;
- 3) парчета фаянс, счупени стъкла, празни бутилки;
- 4) кости и тухли.

Всичко това, добросъвестно скрепено с пръчки, пръст и краден цимент, образуваше стена, на която не можеше да се облегнеш без опасност за дрехите и живота си. Само старателно изрязаната ниска дъсчена врата и единственото прозорче на срещуположната стена — истински кръгъл илюминатор — говореха за известна архитектурна претенциозност.

Сигби бутна вратата, наведе се и влезе, Фук след него. Билдер седеше на пейка пред внушителна камара вехтории. Малка желязна печка, наръч морска трева, служещ за постеля, пейка и едно тайнствено дървено буренце с канелка — това беше наредбата на двореца, като се изключи камарата, с която Билдер беше зает така

съсредоточено, че не обръщаше внимание на влезлите. Фук, който очакваше да види полугол, дрипав старец, за голямо свое учудване се убеди, че Билдер за годините си е даже фронт: сукнената му фланелка, препасана на кръста с червен пояс, беше чиста и здрава, а зацапаните му със смола панталони от корабно платно бяха съвсем нови. На врата му се пъстрееше нещо като шарена кърпа, вързана на моряшки възел. Под буйната бяла коса, преминаваща в също такива бели надвиснали вежди и четинести бакембарди, шаваха остри очи-дупчици, които осветяваха съсухрено, сурово и навъсено лице със застинала подигравателна усмивка.

— Здр... здравейте — нерешително каза Сигби.

— Тъх! — отвърна Билдер и го погледна отстрана, както гледа човек с очила. — Кх! Хм!

Той измъкна от камарата скъсан дамски галош и го хвърли в групата на по-ценните предмети.

— Помогни ни, Билдер — завайка се Сигби, докато Фук гледаше поред ту устата на другаря си, ту тайнственото буренце в ъгъла. — Ти знаеш всичко, къде ли не си бил... както се казва... врял и кипял си.

— Карай направо! — измляска Билдер и отправи кравешки череп в колекцията от костна стока.

Сигби не чака повече. Разхлаби с ръка яката на фланелката, която стягаше разгорещения му врат, и започна:

— Избяга капитанът ни. Отиде при сектантите, при тия, Небесносините братя, да позеленеят дано! Не искам и не искам, казва, да живея с вас, езичниците, и аз да съм езичник. Искам да се спася. Месо не яде, не пие, не пуши, а кораба иска да продаде. Страшно ни е обидно това, старче! Какво толкоз сме му направили? Какво сме виновни, че само на палубата можем да си вадим хляба?... Разсъди, Билдер, хубаво ли стана сега: започнаха кражби, кавги; водка — не само пият, ами се мият с водка; „Мариана“ е потънала в мръсотия; никой не ще да стои на вахта ни денем, ни нощем. Загрижил се капитанът за своята душа, а за нашата не го е еня! Кого другиго да търсим, такъв вещь в нашата работа, освен тебе, Билдер, защото ти, както разправят...

Сигби се сети за Летящия холандец и уплашено замълча. Фук пребледня: мигновено фантазията му нарисова дяволския кораб-призрак с Билдер на щурвала.

— Тъхъ! — измуча Билдер, като разглеждаше парче оловна тръбичка, желязна халка и стара рогозка и навярно ги сравняваше по стойност. След миг те всичките като букви из ръката на опитен словослагател с трясък полетяха към местата си.

— Помогни ни, Билдер! — молитвено завърши развълнуваният готвач.

— Какво ви струва на вас! — подзе Фук.

Настъпи мълчание. Очите на Билдер светеха лукаво и кротко. Както и преди, той гледаше камарата и сортираше, но веднъж сбърка — хвърли един парцал при костите, което показваше известна замисленост.

— Името? — изхриптя беззъбата уста.

— Сигби, кок Сигби.

— Не твоето; на *оня* глупак.

— Дюк.

— На колко е години?

— Тридесет и девет.

— Корабът негов ли е?

— Негов, собствен.

— Отдавна ли?

— От десет години.

— Мие ли го, трие ли го, чисти ли го?

— Като любима котка.

— Кажете му — Билдер се извърна на пейката и молителите страхливо надзърнаха в проникателните му, блестящи очи-точки, които се смееха с желязния спокоен смях на грохналото минало, — кажете му на палето, че аз Билдер, когото той познава от двадесет и пет години, твърдя: никога в живота си капитан Дюк няма да посмее да мине със своята „Мариана“ между Вард и Зурбаган през пролива Касет с пълен товар. Махайте се!

Като каза това, старецът се приближи до тайнственото буренце, нацеди канче течност с доста подозрителен аромат и старателно я изгълта. Без да знае да се чуди ли, или да благодари, да плаче ли, или да скача от радост, готвачът излезе заднишком и едва навън сложи баретата си. Веднага се измъкна и Фук.

Фук не разбираше абсолютно нищо, но готвачът беше подосетлив; когато двамата, уморени и прашни, стигнаха най-после в

гостилницата „Трезвият странник“, Сигби проумя казаното от Билдер и макар с известно съмнение, все пак го одобри.

— Фук — каза готвачът, — я да напишем на *тоя* Дюк. Нека преглътне горчивия хап на Билдер.

— Ще се обиди — възрази Фук.

— Какво ни засяга. Щом ни е напуснал, така му се пада.

Сигби поиска вино, лист и мастило и изписа буква по буква, неграмотно, но чистосърдечно следното:

„Никога Дюк няма да посмее да мине със своята «Мариана» между Вард и Зурбаган през пролива Касет с пълен товар.“ Това каза Билдер. Всички се смеят.

Екипажът на „Мариана“

Като си пийнаха, приятелите се помъкнаха към кораба. Пристанището спеше. От корабните фенери, от отраженията им и от звездите по небето целият свят изглеждаше като кадифена бездна, пълна със светлини, нагоре и надолу, навсякъде, където поглед стига. До вълнолома, поскърцвайки, се блъскаха върху вълничките черни лодки, а черната вода под тях искреше. При пощенската кутия Сигби се спря, пушна писмото и въздъхна.

— Ясно е като две и две четири — продума той и целуна нежно кутията, — че Дюк ще те накъса, мило писъмце, на дребни парченца, но все пак! Все пак! Дюк... Не забравяй кой си ти!

V

В неделя вечерта, след изнурителен ден, прекаран в безделие, след пеенето на черковни стихове и проповедта на Варнава, който бе избрал този път темата за безкористието, капитан Дюк си седеше в стаята и потъваше ту в благочестиви, ту в греховни размисли. Измъчваше го скука. А и раздразнението от вчерашния несполучлив урок по оране, когато му се струваше, че дори конят поглеждаше с укор непохватния капитан, заловил се за работа, за която и хабер няма, не беше изчезнало напълно и го караше да говори сам на себе си горчиви думи.

„Плугът — размишляваше капитанът — си е плуг... В него няма никаква особена мъдрост... Но защо прикляка конят?“ — Като казваше така, той не си спомняше колко силно беше натискал палешника, та и три коня не биха могли да го помръднат. А освен това имаше и лошия моряшки навик винаги да тегли към себе си и от разсеяност го вършеше доста често, като принуждаваше кобилата да танцува назад-напред. Разорана цялата по такъв начин, нивата щеше да мяза на лунна повърхност. Освен тази твърде голяма за огромното му самолюбие неприятност днес беше влязъл в остър спор с учителя Клоски. Клоски бе прочел във вестника за гибелта на гигантския параход „Корнелиус“ и въпреки подигравателното възклицание на Дюк: „Аха!“, започна да твърди, че бъдещето в морското дело принадлежало именно на тия „салове“, както Дюк презрително наричаше парахода „Корнелиус“, а не на първобитните „вятърни мелници“, както Клоски окачестви платноходните кораби. Уязвен, Дюк скочи и заяви, че каквото и да стане, той никога няма да вземе Клоски като пътник на борда на своята „Мариана“. На което учителят възрази, че не обича морето и няма намерение да плава по него. С болка в сърцето Дюк попита: „А обичате ли малките кални локви?“ и без да дочака отговор, излезе със силно разтуптяно сърце и с мъчителното съзнание, че е нанесъл обида на ближния си.

Дюк прекара през ума си случката и се замисли за оскърбената „вятърна мелница“ — „Мариана“. Без товар, високо вдигнала товарната си ватерлиния над синята вода, тя се поклаща на пристанището така тежко, така жално, като живо същество, въздишащо с пълна гръд, а в здравите ѝ рей свирука ненужният вятър.

— Ах — каза капитанът, — защо съм седнал да се тюхкам? Я да изляза да се поразтъпча! — Той намали фитила на лампата, отвори вратата и потъна в безлюдната, изпълнена с кучешки лай тъмнина. Постоя наред заспалата улица, после сви надясно, изравни се с прозореца на Варнава и видя, че е широко отворен и вътре е много светло. „Чете или пише“ — помисли си Дюк, като надникна в стаята, но за свое изумление забеляза, че Варнава извършва някаква странна манипулация. Застанал пред масата, върху която на запален спиртник клокочеше чайник, брат Варнава внимателно прекарваше през кълбетата пара малък запечатан плик, като от време на време опитваше с кухненски нож да повдигне залепения край.

Колкото и наивен да беше Дюк за много неща, все пак заниманието на Варнава бе твърде прозирно. „Ха — стъписан прошепна капитанът и се сниши под прозореца, — правиш проверка на пощата, така ли?“ За миг му стана тъжно да гледа неприличната постъпка на тази уважавана личност, но се боеше да съди прибързано, затова реши да изчака какво ще направи Варнава по-нататък. „Може би — размишляваше, затаил дъх, Дюк — не разлепва, а залепва.“ Точно тогава стана нещо, което разби тази му надежда. Като прекарваше писмото над горещата пара, Варнава изтърва плика във водата, но опитвайки се да го хване, преди да падне, събори спиртника заедно със съда. С трясък всичко полетя на пода; заискри, цвъртейки, обленият от водата син пламък и угасна. Варнава плесна отчаяно ръце, ловко измъкна от локвата мокрото писмо, после, решил, че тъй и тъй е неудобно в такъв вид да го връща на получателя, разкъса нетърпеливо плика, прегледа бегло текста, бутна листчето на перваза, почти до самия нос на бързо свелия глава капитан, и изтича навън за парцал.

— Да, тъй е — каза си капитанът, изчервен като момче, — откраднал е писмото брат Варнава! — Надзърна предпазливо и видя, че в стаята няма никого. Донякъде от любопитство, а повече от любов към всичко тайнствено той се наведе над сложеното пред него листче, като разсъждаваше съвсем логично, че едно писмо, претърпяло

толкова манипулации, заслужава да бъде прочетено. И ето, стиснал юмруци, прочете това, което Сигби беше написал с изплезен от усърдие език.

Прочете го, обърна гръб на прозореца и бавно, на пръсти, като че ли минаваше покрай заспали, тръгна към зеленчуковите градини. Толкова беше тъмно, че не виждаше собствените си крака, но знаеше, че бузите, шията и носът му са по-алени от мак. Явното шпионство на Варнава малко го интересуваше. И Варнава, и Небесносините братя, и учителят Клоски, и неумението му да оре — всичко в този момент беше пометено от смъртната обида, която му нанесе светът чрез устата на Морския вехтошар. Всеки можеше да каже това, само не той. Другите могат да говорят, каквото си искат. Но Билдер, който преди двадесет години беше капитан на „Вега“ и на нейната палуба Дюк го бе гледал в очите предано и страхливо, както малко кученце гледа майка си в опитните очи; Билдер, всяка заповед на когото беше вземал по-присърце от целувката на годеницата си; Билдер, който знаеше, че Дюк два пъти бе претърпявал корабокрушение и последен бе слизал в лодката; този Билдер зад гърба му, а не очи в очи, го направи за смях на цялото пристанище! Да, Дюк хвана главата си с ръце и се отпусна на земята до оградата. Правдивата му душа не подозираше нито умисъла, нито интригата. Наистина Касет е много опасен и малцина рискуват да минат през него, за да съкратят пътя си, като не заобикалят Вард; но мигар той от страх е избягвал Лудия пролив? Съвсем не. Предпазливостта никога не пречи, пък не е имало всъщност и нужда; но щом е стигнало дотук...

— Почакай, почакай, Дюк, не се горещи — каза си капитанът, усетил, че се изпотява от мъка. — Касет. Отляво е планината, фарът, до изхода има подводни скали, а по-наляво е плоската, отбелязана на всички карти плитчина; фарватерът е по-на юг и по форма прилича на китара; през средата напреко има два реда рифове; отливът е девет фута, след него може да се стои на камъните във вода до глезени. Силното косо течение отнася към плитчината, значи, като се излиза иззад Вард, трябва да се държи курс срещу течението към брега и между рифовете — така... — Капитанът описа с пръст в тъмнината едно латинско S. — После при изхода покрай подводните скали на норд-норд-ост и покрай фара на половин кабелт от брега — хоп и готово!

„Разбира се — тъжно продължаваше да размишлява Дюк, — сега всички смятат, че съм си изпял песента. Все едно, че съм мъртъв. А за мъртвия всеки може да дрънка каквото си иска. Даже Варнава — мръсният шпионин! — сега знае, че капитан Дюк не струва пукната пара.“ Той тежко въздишаше и чувствуваше укорите на съвестта, която му натякваше, че за няколко минути бе извършил множество смъртни грехове: поддаде се на гнева и гордостта, изпадна в съмнение, обидно нарече Варнава шпионин... Но вече нямаше сила да се бори с властния зов на морето, което му изпрати любовен, нежен упрек с разкривения, приличен на накъдрени от вятъра вълни почерк на Сигби. Като помълча тържествено в душата си, капитанът се изправи с цял ръст, отчаяно махна с ръка, прощавайки се с праведния живот, запрати надалеко формения цилиндър на Небесносините братя и падна на грешните си колене върху черната земя, чийто син беше.

— Боже, прости на Дюк! — бърбореше голямото дете и се секнеше в копринената си кърпа. — Вижда се, съдено ми е да пропадна и нищо вече не може да се направи. Ако не беше Касет — честна дума, щях да продам „Мариана“ на половин цена. Много неприятна работа. Ще ида при моите момчета — щом ще се пропада, поне да сме заедно.

Дюк стана, разкърши се като в ясен ден след четиричасово дежурство на палубата, когато гърлото само крещи, невинно и без повод, и така изразява радостта от живота, прехвърли се през една ограда, замарширува по краставичките и зелето, преодоля втора, по-висока, и като дишаше жадно, с пълни гърди, хвана пътя за Зурбаган — правия път към ада, както сам той се изрази малко по-късно.

VI

Стиховете за „птичката, която весело си летяла по пътеката на бедствията, без да предвижда последствията“, смело можем да отнесем за седмината моряци на „Мариана“, които се бяха разположили на юта тази ранна утрин с твърде посърнали лица след безсънната нощ, всеки зает със занимание, отговарящо най-много на наклонностите му. Лекомисленият Бенц, надвесен през борда, закачливо разговаряше със застаналата на вълнолома хубавка перачка; Сигби, проклинайки живота, тракаше тенджерите в кухнята и от яд мятеше лъжиците и ножовете; Фук меланхолично кърпеше скъсаната си барета, като старателно плюнчеше не само конеца, а и ушите на огромната игла, но да вдене, му се струваше твърде почтено и славно дело; а Мануел, Крис, Тромке и боцманът Бангок, седнали върху задраения^[1] трюм, играеха по двама на шейсет и шест.

Внезапно тежко, като че стъпваше слон, заскърца трапът и на палубата, под ниските лъчи на слънцето, изпълзя сянка, а след нея, с измъчено от мисли и ходене лице, гологлав, твърдо стъпвайки на трезвите си крака, изникна и спря до десния борд капитан Дюк. Той бавно огледа изпод вежди палубата, прокашля се, изтри с длан потта си и неуловима, свенлива следа от усмивка трепна върху каменните му черти и изчезна мигновено като случайна гънка върху платното при пълен вятър.

Бенц отскочи от борда с бързина на натиснат спусък. Момичето, което стоеше долу, отвори от учудване малката си детинска уста, когато кавалерът ѝ така загадъчно изчезна. Сигби, обърнал се към отворената врата на кухнята, разсипа супата, смъкна баретата, нахлупи я и пак я смъкна. Фук от страх из един път вдяна неволно конеца в иглата, но тутакси забрави своя подвиг и скочи. Играчите замряха прави. А „Мариана“ се поклащаше и в стройните ѝ въжета свиреше *нужният* вятър.

Капитанът мълчеше, мълчаха и моряците. Дюк стоеше на своето място и ето — бавно, като че ли не вярваха на очите си, моряците

пристъпиха към капитана си и застанаха около него. „Сякаш нищо не е било“ — мислеше си Дюк и се мъчеше да определи линията на държането си. Спокойно, поред, той спря поглед на всеки моряк, като зорко следеше дали няма да блесне скрита в ъгъла на устните подигравка, няма ли да трепне в самодоволна гримаса лицето на боцмана, не ще ли пролее Сигби сълза. Но деликатните моряци разбираха състоянието на своя капитан — гледаха го с обикновената си чистосърдечна готовност и само в дъното на очите им искреше човешка топлина.

— Какво мислиш за вятъра, Бангок? — рече Дюк.

— Хубав вятър, господин капитан. Да дава бог живот и здраве на такъв вятър; зюйд-ост^[2] за две седмици.

— Бенц, я ми донеси... от *твоята* каюта *моята* бяла фуражка!

Бенц хукна изплашен.

— Вдигай котва! — завика капитанът, почувствувал се у дома си. — Вие, пияници, немарливци, безделници! Защо е спусната лодката? Да се вдигне веднага! Закрепи вантите! Прибери трапа! Опъни платната! „Мариана“ ще тръгне без товар за Алан и ще се върне — чувате ли, страхливци? — с пълен товар през Касет.

Той се успокои и добави:

— Ще ви дам аз един Билдер!

---

[1] Задраения — в превод: очукания. — Бел.ел.кор. ↑

[2] Зюйд-ост — в превод: югоизток. — Бел.ел.кор. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.